

PAMFLET

844c

D
ba
ba

+

Waerachtighe verclaeringhe
van de Armade des Coninc van Spaengien/
 van Lisbona gheseylt nae Enghelandt ende dees Landen en vande
 gheweldighe teghenstandt der Coninginne van Enghelandts Armade/
 die haer vermetelt/ verdreuen/ ende naeghetaecht hebt en van Pleys-
 muren tot inde Noort Zee / nae de waerachtighe bely-
 denisse die daer van ontcomen ende gheban-
 ghen ghenomen zyn.

Ghedrukt tot Amstelredam / by Cornelis Claesz.
 opt water int Schryfboeck,

Waerachtighe verclaringhe bande Armade

des Coninck van Spaengien / van Lisbona gheseylt / nae Engelandt ende dees Landen / ende bande gheweldighe teghenstandt der Coninginne van Enghelants Armade / die haer verniet / verdreuen ende na gheiaecht hebben van Pleyningen tot inde Noort Zee / nae de waerachtighe belijdenisse die daer van ontcomen en gheuangen ghenomen zijn.

De Coninck van Spaengien dees Nederlanden ouerlanghe mit gemeen sonder eenich onderscheyt / deur de officie bande heylige Inquisitie / ten vier ende ten swaerde verordelt hebbende / inden Jare 1568. den xvi. Februarij in Madrid ghegeuen / nae luyt dees hier achter bygenoechede Sententie / heeft tot de executie der seluen den Hertoghe van Alba inden eersten met gheweldighe handt ouer ghesonden. Ende alsoo hy met zijn wreetheydt / Don Lops de Requesens met zijn listicheyt / noch Don Johan met zijn gheueynst geproch / noch de Prince van Parma met wapenen / de voornoemde Landen niet heeft moghen relande ouerweldighe / alst blyckt dat de selfde Landen nu meer als xx. Jaren met allerley ghewelt / en anontueren (als d' Oorloge medebrengt) bespronghen en becricht gheworden zijn / so ist nochtang sonder alle wederseggen also datse meerder en machtiger zijn / als doense om haer consciencie ende vaderlantse vryheyt de wapenen eerst an namen / t welck blyckt by de Landen ende Steden die onder Duck de Alba ghewelt en macht waeren / ende in een cleyn ghetal zijn banden afwierpen / nu de machtschste quartieren bande Nederlanden aende Zee gheleghen in hebben ende teeren van ghewonnen goet / ende zijn ruytichmael machtigher als inden beginne als men haer clepne middelen en beginselen aensiet. Ende dit alles door de sterckte ende nutticheydt diese deur de vrie Zeevaert hebben. De Coninck voornomt met de Spaengiaerden hebbende een onversadelicken haedt teghen de Nederlantse vryheyt / heeft van allen rinden herwaerts dees Landen ghesocht oorsake van Rebelle te gheuen / ende haer daerom te ouervallen en ouerwinnen / ende da daerom te heerschen met sodanich recht als d' ouerwinder hem seluen beroemt tegen

Den

den onverwonnen machte hebben / als hy en zijn boezonders inde
Indië gedaen hebbe / en also hy tot noch toe noch niet bedruechelycke
wijsmakinghe / of ghewelt der wapenen te lande niet heeft connen de
selfde Landen ouerweldighen / soo heeft hy nu ten laetsten een ghe-
weldighe Armade toeghemaeckt / daer oner hy meer als twee Jaren
toegerust heeft om also de seluighe executie ouer de Landen int werck
te brengen / soo mede d'executie des Vans ouer de grootmachtighe
Coninginne van Enghelandt deur des Paus wtgheuen / ende is de
selfde Bloote toegherust ende sterck gheweest inder naevolghende
maniere.

Eerstelijck x. Galioenen ende ij. Sauers / een bande Galioenen is
ghenaemt S. Martijn / daer in is de Admirael generael de Hertoch
van Medina Sidonia Hertoch van S. Lucas / met 3330. Soldaten /
ende 1293. Scheeps volck / tsaemen 4623. Mannen / ende 347. stuc-
ken gheschuts.

Johan Martinus de Recaldo is generael Querste ouer de Armee
van Bisschaven xij. Schepen ende iij. Patares / met 1937. Soldatē
863. Scheeps volck / tsaemen 2800. mannen / hebben op 238. stucken
gheschuts.

Diego de Valdes Capitain generael ouer de Armade van Span-
gien / xiiij. Galioenen twee Patares / met 2458. Soldaten / ende 1719.
Scheeps volck / tsaemen 4177. Mannen / daer by 384. stucken gheschuts.

Don Pedro de Chaldes generael ouer de Armade van Andulosen
van x. groote Schepen ende een Patare / met 2325. Soldaten en 780.
Scheeps volck / tsaemen 3106. Mannen / 240. stucken gheschuts.

Michiel de Oquendo generael ouer de Armade ghecomen wt de
Provincien Guipoz van x. groote Schepen twee Dinassen twee Pa-
tares / met 1992. Soldaten / ende 616. Zee volck / tsaemen 2608. Man-
nen 247. stucken gheschuts.

Martijn de Berrendonck generael ouer de Armade wt de Levante
sche Zee van x. schepen / met 2780. soldatē / 767. scheeps volck / tsaemen
3527. mannen / hebben op 280. stucken gheschuts.

Johan Gommes de Medina generael van xiiij. Hulcken met 3121.
soldaten / ende 608. scheeps volck / tsaemen 3729. mannen 384. stucken
gheschuts.

Don Inthonio Butardo generael ouer xij. Patares ende Sauers
met

met 479. soldaten/ 574. scheepf. volck/ tsaemen 1093. mannen/ met 91.
stukken gheschuts.

Don Hugo de Boncada generael ouer r. Galeaces van Napels/
met 873. soldaten/ 468. scheepf. volck/ 1200. gheuangers om te roepē/
200. stukken gheschuts.

Diego de Mediana generael ouer iiii. Galeyen vā Portugael/ met
362. scheepf. volck/ gheen soldaten/ 880. gheuangers aende riemen.

Somma daer zijn in dees Armada 130 Schepen.

Soldaten 19295.

Scheepf. volck 8052.

Roevers 2088.

Somma 29453.

Het Gheschut/ Muzikkers ende ander

Metalen stukken 1497.

Pieren stukken 934.

Somma 2431.

Alsoo nu de Coninck van Spaengien met alle naersticheydt dees
Vloote toegherust hadde/ soo heeft hy oock sorghe willen draeghen
(wetende dattet niet alleen inder Coninghē vermoghē staet de Oor-
loge te voeren) dat der Godsdienste niet ontbreke/ ende heeft de Sche-
pen laeten wijen ende daer diuersche Outaren in ghemaect/ en met
diuersche soorten van deuotē Moncken versien/ om dagelijck Wille
daer in te doen/ om t'volck inde Godsdienst te houden/ en datse daer
teghen haer sonden mochten biechten op datse niet deur de verlam-
de Godsdienste in ongheluck ende teghenspoet mochten gheraecken.
Ende nae datmen nu aldus alles wel toegherust hadde/ ende ouer
gantsch Spaengien Beuaerden en Processien ghedaen/ en de San-
ten ende Santinnen aengheroeven hadde/ soo zijnse opten 10. May
Anno 1588. van Lisbona afgeseylt/ en zijn gheromen inde Croingē/
aldaer sy de Bischepfche Schepen gheuonden hebben/ ende zijn daer
ghebleuē tot den xiii. Julij/ Bidler en stropacmen de ruydinghe ouer t'
ganische landt datse wenloos gheworden waren/ sonder posten
lauerde Custen van Spaengien om meer Scheepf. volck derwaerts
te senden/ ende zijn hieren tusschen wt de Croingē te seyl ghegaen/
ende

ende den xxx. Julij ghecomen duert Canael bande Zee ontrent Pley-
mupen voor Enghelande. Sy hadde wel ontrent drie daghen lang
(comende binnen het Canael) laechtelyck aenghebaren/niemandt
vernemende t welck haer goede couragie gaf/ daer nae zyn van de
Enghelische cust seuen Dijnassen afghecomen / die deur en weer haer
blote seyl den om te besichigen / de selfde haer Marsseplen stricken de
alsoe te grooten voortganck hadden om wel te deursien inchten
d'ander Spaengiaerts die verde daer af waeren / menende datse die
Dijnassen rede gheuomen hadden / maer de seluighe nae dat zyt alles
wel deursien hadden / zyn ongescheut wech gheseylt en byden haeren
gheromen. Daar quamen meer anders Schepen / so wt Engelandt en
bande Francopsche custe ende seyl den vast om ende wederom / alsoe
dat op dien dach de Enghelischen ontrent 80. Schepen wel vier uren
lang met den Spaengiaerts schooten. Eer de Spaensche blote bin-
nen de Canael vander Zee quam mistense in. Galeyen diese met
weten waerse ghebleuen zyn / sy seyl den in goede ordeninghe twee
bande gheweldichste Galioenen voor aen / met d'Admirael generael.
De hinderrocht hadde de Viceadmirael met twee Galeassen / de groote
Schepen inde midden om de cleppen te beschermen / foodanich was
haer seplagie. Opten auont hebben de Enghelischen een Bischepsch
Schip ouerweldicht / daer Don Pedro Baldes op was generael ouer
d'Armada van Andolusen / een Schip groot 400. last / hadde op acht
hondert soldaten ende veerich metalen sturken. Dit dede meest Cas-
pityn Francois Draeck / die bande Fransche cust af quam metten
windt / en schoot gheweldich met zyn boechstucken en daer nae wen-
dende met zyn zijde tot hen in / ende als hy wech was quamen meer
inderen tot seuen oft acht int ghetal / ende deden desgelijcx / also datse
hem de focke mast af schooten ende maecte hem wenloos daer deur
hy hem ten laetsten op gaf / want hy inde hinderrocht was en mochte
vande voorste niet beschut werden. Opten seluen dach isser mede opt
Schip van een grooten Bischepor een Vendergh beyde beenen afge-
schooten / daer ouer de ouerste seer verroende kop benede en droeyde
den Nederlan schen Bussenschietter ende gaf hem wat slaegen voor
we segghende de vyande trefte wel ende ghy d'uytsche luteriden schiet
al ouerick sal u doen hanghen. De selfde Bussenschietter liet wel sluer
de lont int cruyt vallen / ende viel doen de bouenle ouerloop neder en
werde

werdet 'Schip weerloos ende veel verbrandende/ ende cregghen alsoo
de Engghelsche dees twee Schepen in met veel buys en costelicheyt.
De generael Don Pedro de Valdes met veel Canellieros werden na
Londen tot de Coninginne ghebracht/ lasterden gheweldich opten
Prince van Parma dat hy niet wtghecomen was nae zijn beloften/
dat hy was een verrader van Godt ende den Coninck. Des anderen
daechs hebben d'Engghelsche noch een ander Schip ingenomen dat so
groot was als de boormoemde so de ghequetste ghetuychden/ bupten
noch de gene die in dees tijdt inde gront gheschooten zijn/ diemen seyt
dat veel gheweest zijn. Vanden eerste Augusti zijn de Spaengiaerts
voortghelept nae Doortlandt ende ontrent Wicht ghecomen/ daer
zijne den deroen Augusti gheweldich aenden anderen gheweest/ des
anderen daechs wederom/ want ouermidts de welbelepleghedot der
schepen/ soo hadden de Engghelchen alrijt de loef ende de bouen winde
daermede hi den Spaengiaerts groot quaet dede ende selfs wernich
schade leden/ want de vlamme en roock gestadich den Spaengiaerts
onder dooghen vlooch/ middeler tijt wenden d'Engghelchen wederom
af ende rustededen haer wederom toe/ ende quamen dorn wederom
aen/ dusdanighe maniere van strijden wert meest vande Engghelchen
onderhouden/ de Spaengiaerts hielden in goede ordze dicht aenden
anderen/ die van haer ter zijden oft achter wt quamen vielen in d'En-
ghelsche handen/ de seluighe condense noch sochtense niet teredderen
noch t'ontserren om haer ordze niet te breken. In soodanighe ordon-
nantie dreuen de Spaengiaerts met een supden en suyt westen wint
daghelijck neerwaerts aen/ en zijn den 6. Augusti ontrent Calis ghe-
comen daer zijt ancker gheworpen hebben/ ende bleuen daer ligghe
een etmael lang/ verwachtende de vloot vanden Prince van Parma/
en laghen so dicht onder landt datmen met een stuck grof gheschuts
wel opt landt mocht schieten. De Prince van Parma dede mede zijt
neersticheyt zijn volck t'scheep te brengen/ maer ouermits de Hollan-
sche ende Zeelan: sche Schepen int gheral van ontrent 40. binnen de
bancken voor Durinkercken laghen/ ende dat de hauen soo engh is
datter maer een Schip te ghelijck wt mocht/ so doort zijt niet bestaen/
want oock de Spaengiaerts dien de voortocht door loringhe toeghe-
vallen was wilden gheensins t'scheep gaen/ waer deur hy niet conde
wtcomen.

Als nu

Als nu de Spaensche Armade aldus voor Calis aent ancker laghen / verwachtende den Prince van Parma / die als sy seydten beloofte hadde met drie hondert seplen haer te hulpe te comen / en d'Engelsehen saghen dat haer dit vertreck schadelijck mocht zijn / ende de Spaengiaerts onder landt aen haer anckers beschermte laghen / soo hebben sy den 7. Augusti inder nacht bouen strooms en wint seuen oft acht van haer schepen brandende nae de Spaengiaerts afgesonden / de Spaengiaerts dit vernemende datse na haer quamen aen d'ijue / hebben geen tijdt ghehadt haer anckers te lichten maer hebben haer cabels ghekoruen en wederom zee ghemaect / en zijn bet neerwaerts nae Dymkercken ghedreuen. Den 8. Augusti hebben se gheweldich van smorghens vroeck wel thien uren lang dapperlijck gheschooten ende metten anderen ghevochten / daer twee Galioenen der Spaengiaerden vanden Engelschen gheschoten zijn / zijnde een groote Vischaper en een Galioen t'grootste vande vloot S. Matheus Galioen genaemt / d'ander nae Blanckenburch gedreue en daer aende gront ghecomen zijnde / so gheschoten dat het gantz reddeloos en weylloos was / de groote mast achter ouer de Compangien neder ghestort / veel van haer isser in Vlaenderen an landt ghebracht ende ghebercht van die van Nieupoort. Soo isser noch mede opten seldden tijt een vande grootste Galassen dicht voor Calis vanden Engelschen ghenomen / ende zijn also meest de groote schepen weylloos gheworden / also datter van 125. schepen daer mede sy voor Pleympen quamen onder Vlaenderen niet meer dan ontrent tusschen de tseuentich en tachtich ghesien werden. Die van Zeelandt vernemende datter een schip onder Blanckenburch aende gront lach zijn met ontrent vijf schepen dremmelacs ende anders met eenighe Hollanders tot vijf int ghetal derwaerts gheseylt / hebben t'selughe schip inghenomen door opgewinghe / zijnde groot wel ontrent ses hondert last een vande machtsste vande vloot / met noch een ander niet veel minder / ende hebben de selughe tot Vlissinghen ghebracht opte 11. Augusti. De ghevangens / de ghequeerste en ghewonden verbonden en nae Vlaenderen gesonden / de ghesonden eendeels daer ghelouden ende ontrent 150. na den Haech ghesonden / daer onder Diego de Valdes generael ouer de Armade van Spaengien met meer andere caualieros / de Capiteynen ende Bootsghesellen zijn rijck vande buyt gheworden.

De

De Spaensche vloote is middeler-tijt met den suytwesten wint ghe-
dwonghen geweest door vervolghen der Engelschen nae de Noort
Zee te wicken / en zijn den 9. Augusti voor de Maes ghesien / den 11.
voor Cessel / de 12. opte Breede veertien noortwest want Blie int ghe-
tal als verhaelt / ende zijn de Engelschen haer dapper na dringhende
sterck zijnde ontrent 150. schepen vol couragie ende wel ghemoet / men
sept datse den twaelfden den Spaengiaerts gheen cleppen afbreuck
ghedaen hebben / den 13. 14. ende 15. wardet gheweldich wten suyd-
westen / wat daer wijders af comen wil sal den tyt leeren / Noortwe-
ghen oft Iutlandt is haer voorlandt.

Hier volcht de Sententie die ouer langhe

ouer dees Nederlanden / sonder onderschept ouer Ca-
tholijcken ende andere ghegheuen in Spaengien deur
de Meesters vande heplighe Inquisitie.

In Et officie des alderheplichste en Godlijcke Inquisitie / versocht
zijnde vande Co. Ma. (die mede teghenwoordich inden Raet was) om op-
merckinge te nemen / en deur neerstich ondersoek te ordelen vande ver-
bloecte misdaet der ketterij en afvals by des Coninck onderdanen inde Neder-
lande bedreuen. Heeft de informatie des Co. Ma. belangende dees saecken neer-
sich ouerghesien / ende daer beneffens ghelesen de byteuen en gheloofweerdighe
ghetuychenisse / ons vanden Commissarissen des alderheplichsten Inquisitie we
Nederlandt toe ghesonden. Ende verclaert daer ouer en sept / dat so veel belangt
de conscientie en der Theologen bekentnisse / dat alle en een pegelijc des Co. Ma.
onderdanen (wtghenomen alleen de genighe die niet namen ons wtzuekeelijck
taeghesondt zijn inde voorn. informatie) so wel de openbare afvallighe en ketterij
af wykende van Godt en onse h. kerckie en t'gebedt en onderdanicheyt des Ca-
tholijcken Coninck / als alle andere (die haer beynsen Catholijck) haer schuld-
ghe plicht ouerghetreden hebben / daer mede sy aen Godt en haer Coninck (aen-
gaende de Catholijcke Religie) zijn en sul'en bliuen verbonden / (nae wt wysinge
haer Ede) te wederstaen de openbare afvallighe ketterij en opderij / om te ver-
delghen segghen wt het schadel. en verderffelijck voorstellen / t'weck sy inden
beginne lichtelijck hadden moghen doen / maer hebben ter contrarie so hepliger
en Hobelijcken tegenstant gheensins ghepleecht / datse daerom waerdich zijn ge-
houden te werden voor toestaenders en gunstighe natvolghers deser openbaere
ende bekende afvallighe ketterij en opzoerighe. So mede de Edeluyden die inden
name den Onderdanen de requeste ouer ghegheuen hebben / teghen de alderhep-
lichste Inquisitie daer mede sy niet listicheyt dees afvallighe ketterij ontstecke
ende opghehijt hebben / dat sy daerom alletsaemen bedreuen hebben Crimen lese
maiestatis inden alderhoochste graedt. Aldus ghegheuen inde vergaderden
Raedt des alderheplichste Inquisitie binnen Madrid in Spaengien den xvj. Fe-
bryary. 1568.

¶ ¶ ¶ ¶

